

Motion till riksdagen 2024/25:3025

av Anders Ygeman m.fl. (S)

Utgiftsområde 8 Migration

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 8 Migration enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta arbetet med att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att etablera en arbetsmarknadsprövning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka kontrollen av A1-intygen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa språk- och samhällskunskapskrav för att få ett permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla EBO och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna intentionerna i bosättningslagen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med återvändande och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka resurserna för att stärka insatserna för ett effektivare mottagande och återvändandearbete och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avvisa regeringens förslag till kraftigt höjda återvändningsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ordnat mottagande av ukrainare på flykt undan Putins krig och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser för kommuner och regioner med anledning av

förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att korta handläggningstiderna hos Migrationsverket och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om begreppet bristande vandel i lagstiftning som rör migration och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informationsplikten inte ska gälla i verksamheter där det finns en rätt till utbildning eller hälso- och sjukvård och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informationsplikten i övrigt bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa fusket och införa ett tydligare ansvar i arbetet med att förebygga välfärdsbrott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1 Anslagsförslag 2025 för utgiftsområde 8 Migration

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Migrationsverket	5 298 736	100 000
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	4 133 000	±0
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	280 013	-100 000
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	915 179	±0
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	170 800	±0
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	264 602	±0
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	325 202	±0
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	550 000	±0
Summa	11 937 532	±0

En stram och långsiktigt hållbar migration

Den socialdemokratiskt ledda regeringen ärvde 2014 en liberal migrationslagstiftning som gjorde att Sverige tog emot fler människor på flykt under 2015 och 2016 än vad vår kapacitet och möjlighet till integration klarade av. Därför lade den S-ledda regeringen om migrationspolitiken till att bli en av de stramaste i EU. Med ny migrationslagstiftning på plats där tillfälliga uppehållstillstånd är huvudregel och en bosättningslag som fördelar det svenska mottagandet jämnare över hela landet har ett paradigmskifte skett. Sverige har nu en långsiktigt hållbar migrationslagstiftning, som upprätthåller asylrätten och främjar integration. De senaste åren har antalet asylsökande varit på historiskt låga nivåer och Sveriges andel av det totala antalet asylsökande till EU har minskat från 12 procent till under tre procent under de senaste fem åren. Med undantag

för flyktingvågen på grund av Rysslands olagliga krig i Ukraina, som lett till ett ökat antal flyktingar därifrån, har antalet flyktingar i övrigt fortsatt att vara lågt. En utveckling som ska ses mot bakgrund av att EU-länder i södra och centrala Europa har fått se ett betydande inflöde av flyktingar från Afghanistan, Pakistan, Mellanöstern och Nordafrika där det totala antalet flyktingar under 2023 nådde en ny rekordnivå. I ljuset av detta är det tydligt att den omläggning av migrationspolitiken som den socialdemokratiskt ledda regeringen gjorde efter 2015 har fått effekt. Antalet asylsökande till Sverige är nu på en rimlig nivå och ytterligare åtgärder på migrationsområdet bör inrikta sig på att förbättra andra delar, såsom arbetskraftsinvandringen, och få till stånd ett bättre och mer effektivt mottagande till en rimlig kostnad.

För att uppnå målet om en långsiktigt hållbar migration till Sverige, ett värdigt mottagande och en bra integration krävs ett kontrollerat mottagande av asylsökande och personer med tillfälligt skydd. Ansvar för att värna människors rätt att söka skydd från krig och förföljelse, är mycket ojämnt fördelat inom EU. Vissa länder får ta ett mycket stort ansvar medan andra länder fortsätter att ta ett betydligt mindre ansvar. Därför har vi stått upp för införandet av en ny asyl- och migrationspakt inom EU med syftet att skapa mer ordning och reda i migrationspolitiken i Europa. Det är genom ett Europa som håller ihop som vi kan få en långsiktigt hållbar och stram migrationspolitik som samtidigt värnar människors rätt att söka asyl. Vår förhoppning är att den beslutade asyl- och migrationspakten ska bidra till detta när den har blivit implementerad fullt ut.

Det internationella kvotflyktingssystemet är en humanitär angelägenhet för hela världen. Sverige bör, liksom övriga länder inom EU, ta sitt internationella ansvar för att detta system ska kunna upprätthållas.

Återupprätta arbetet med att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen – inför ett nytt effektivt system för arbetsmarknadsprövning

Moderaterna införde 2008 världens mest marknadsliberala lagar för arbetskraftsinvandringen. Det har gynnat oseriösa företag, blivit en inkomstkälla för kriminella nätverk och bidragit till att personer som fått skydd i Sverige inte har kommit i arbete. Den förra socialdemokratiska regeringen tog flera viktiga initiativ för att bättre reglera och strama upp arbetskraftsinvandringen, bland annat genom:

- krav på bindande anställningsavtal för att beviljas ett arbetstillstånd,
- krav på företagen att anmäla till ansvarig myndighet om man försämrar avtalsvillkoren,
- skärpta kontroller av arbetstillstånd,
- fördubblade straffavgifter för företag som fuskar med arbetstillstånden och utökade möjligheter för polisen att genomföra arbetsplatsinspektioner,
- försörjningskrav vid anhöriginvandring,
- beslutat om proposition för höjt lönegolv vid arbetskraftsinvandring – vilken riksdagen antog den 30 november 2022, samt
- tillsatte en utredning om behovsprövad arbetskraftsinvandring (arbetsmarknadsprövning) och avskaffat spårbyte.

Det påbörjade reformarbetet på detta område behöver fortsätta med fler åtgärder. Socialdemokraterna menar att den viktigaste reformen inom migrationsområdet handlar

om att städa upp efter Moderaternas avreglering av arbetskraftsinvandringen som infördes 2008. Avregleringarna har lett till att nästan en kvarts miljon arbetstillstånd beviljats, varav merparten varit till yrken utan krav på högre utbildning eller där det råder brist på arbetskraft.

Mer behöver också göras för att komma tillrätta med den allmänna löne- och villkorsdumpningen som sker inom många yrkesgrupper. 2023 och 2024 har i stor utsträckning varit förlorade år i arbetet för att bekämpa arbetslivskriminalitet och utnyttjande av invandrad arbetskraft. Det försörjningskrav motsvarande 80 procent av medianlönen som infördes i november 2023 är nödvändigt i det kortare perspektivet, men inte tillräckligt för att på lång sikt få ordning på EU:s mest liberala regelverk för arbetskraftsinvandring.

Vi behöver fortsätta skärpa och förbättra regelverket för arbetskraftsinvandring genom att skyndsamt etablera en arbetsmarknadsprövning och införa skärpta sanktioner mot arbetsgivare som bryter mot regelverken. Syftet är att komma till rätta med missbruket av det befintliga systemet för arbetskraftsinvandring och utnyttjandet av utländska arbetstagare, bland annat genom att skapa ett nytt system som fokuserar på att möta de behov av arbetskraft som finns på den svenska arbetsmarknaden. Utredningen *En behovsprövad arbetskraftsinvandring* (Ju 2022:11) har lagt flera förslag med ökade krav. Det är bra att utredaren har föreslagit att systemet med så kallat spårbyte ska avskaffas och att man helt exkluderar vissa yrkesgrupper från möjligheten att beviljas arbetstillstånd som arbetskraftsinvandrare. Förslagen om att höja avgiften för arbetsgivare om regelverket överträds är också nödvändiga. På samma sätt är det bra att kraven på arbetsgivare ökar, bland annat genom skyldigheten att anmäla till Migrationsverket om anställningen upphör eller aldrig tillträds. Dessa förslag bidrar till att bryta och försvåra arbetskriminaliteten och utnyttjandet av utländsk arbetskraft.

Regeringen har även föreslagit att de nuvarande kraven höjs till 100 procent av medianlönen, samtidigt som man föreslår undantag för ett antal olika branscher. Vi socialdemokrater har inte tagit slutlig ställning till utredningens förslag då vi avvaktar regeringens slutliga förslag. Om det blir aktuellt att införa undantag för vissa branscher/yrken bör en utgångspunkt vara att lönen ska uppgå till den lägsta månadslön som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Man bör också överväga att göra denna lagstiftning dispositiv, det vill säga förhandlingsbar mellan arbetsmarknadens parter.

Då det är angeläget att vi får ett tydligare regelverk för arbetskraftsinvandring på plats för att minska den oseriösa arbetskraftsinvandringen, bör regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen. Bristen på konkreta förslag från regeringen gör att mandatperiodens första två år måste betraktas som förlorade år i kampen mot oseriösa arbetsvillkor på svensk arbetsmarknad.

Förlängningen av utredningstiden har lett till att mycket lite har hänt med reglerna på detta område sedan regeringsskiftet 2022. Därför är det desto mer angeläget att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag som återställer ordningen på svensk arbetsmarknad och förhindrar lönedumpning och utnyttjande av arbetskraft.

Fram till dess att nya regler träder i kraft kommer arbetskraftsinvandringen till Sverige ligga kvar på en hög nivå. Socialdemokraterna vill återgå till den strategi för att bekämpa fusk och utnyttjandet som gällde före valet 2022. Vi vill:

- att arbetskraftsinvandring bara ska tillåtas när det inte går att hitta rätt personer i Sverige

- att jobb som kräver kort eller ingen utbildning alls i första hand ska gå till arbetslösa personer som redan bor i Sverige
- att man återinför en arbetsmarknadsprövning för arbetskraftsinvandrare. Vi vill komma till rätta med problemen med utländska arbetstagare som utnyttjas på svensk arbetsmarknad och stoppa lönedumpningen. Ett första steg skulle kunna vara att använda den nya lagen och införa lönegolv.
- öka trycket på oseriösa arbetsgivare och införa tuffare förhandskontroller av företag som ansöker om tillstånd för arbetskraftsinvandring. Arbetstagare som utnyttjas eller drabbas av arbetsgivare som missköter sig ska ha rätt till skadestånd.

I det så kallade Tidöavtalet uttrycker regeringen och Sverigedemokraterna höjda ambitioner för att begränsa arbetskraftsinvandringen. Till en del överensstämmer det med den socialdemokratiska regeringens påbörjade arbete med att strama upp regelverket och begränsa möjligheten för oseriösa arbetsgivare som med dåliga villkor utnyttjar arbetskraft från tredje land. Tyvärr är de åtgärder som regeringen vidtagit otillräckliga för att ta tillbaka kontrollen över arbetskraftsinvandringen på längre sikt. Den genomförda höjningen av försörjningskraven för arbetskraftsinvandrare har lett till en begränsad minskning av antalet arbetskraftsinvandrare. Några andra åtgärder för att minska antalet arbetskraftsinvandrare och låta svenska jobb i första hand gå till dem som bor i Sverige har regeringen ännu inte presenterat.

Då det är angeläget att vi får ett tydligare regelverk för arbetskraftsinvandring på plats för att minska den oseriösa arbetskraftsinvandringen, bör regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen. Bristen på konkreta förslag från regeringen gör att mandatperiodens första två år måste betraktas som förlorade år i kampen mot oseriösa arbetsvillkor på svensk arbetsmarknad.

Förstärk kontrollen av A1-intygen

Regeringen gav i februari 2022 Försäkringskassan i uppdrag att redovisa hur man inom myndigheten arbetar med att kontrollera A1-intyg – det intyg som används inom EU/EES för att visa vilket lands socialförsäkringssystem en individ tillhör. Uppdraget var en del i regeringens satsning för att motverka arbetskriminalitet. Redovisningen visade att mer behöver göras för att stärka kontrollen av A1-intyg. Det är inte rimligt att det idag inte motkontrolleras var sociala avgifter erläggs för en individ eller om det överhuvudtaget erläggs avgifter. Det är alldeles för lätt för en oseriös aktör att konkurrera genom att inte betala avgifter. Bristen på kontroller drabbar idag såväl seriösa företag och enskilda anställda som vårt gemensamma välfärdssystem. Regeringen bör ge Försäkringskassan i uppdrag att införa nödvändiga kontrollsysteem för att förhindra fusk och utnyttjande från utländska arbetsgivare i deras användning av A1-intyg.

Uppdraget till Försäkringskassan gällande hantering av A1-intyg måste tydliggöras. Idag har Försäkringskassan endast uppdraget att samla in och arkivera A1-intygen, vilket inte räcker. Det behövs en mer noggrann kontroll av intygen där man säkerställer om de inskickade intygen är äkta samt utfärdade av korrekt myndighet utifrån korrekta uppgifter. Det görs inte idag. Det behövs rutiner för vem som hanterar kontakten med myndigheter i andra länder och det behövs rutiner för hur fackliga organisationer ska agera när man hittar falska A1-intyg. Vilken myndighet kan man vända sig till, och vad blir konsekvensen av att ha lämnat in falska intyg?

Det behövs också en sökbar databas, liknande den för utstationering. När fackliga företrädare får del av ett A1-intyg, måste de kunna kontrollera så att intyget även är inskickat till Försäkringskassan. Fackliga företrädare misstänker ofta att A1-intyg endast har tagits fram för att visa upp för facket, då ingen myndighet idag har någon kontrollfunktion.

Det behövs även en länk mellan Arbetsmiljöverkets utstationeringsregister och Försäkringskassans A1-register. Idag finns inget sätt att kontrollera vilka personer som är utstationerade, arbetsgivaren ska betala arbetsgivaravgifter för i Sverige. Med en koppling här emellan, skulle detta kunna bli möjligt. Huvudregeln är att arbetsgivaravgifter ska betalas i det land man arbetar, undantaget är att de betalas i hemlandet. I verkligheten är det precis tvärt om. Extremt få betalar sociala avgifter i Sverige, och ingen vet om detta är rätt. Endast utstationering i kombination med A1-intyg ger rätt till att betala sociala avgifter i hemlandet. Med dagens system saknar ansvariga myndigheter möjlighet till överblick eller faktisk kontroll av de faktiska förutsättningarna. Detta är en oacceptabel situation och regeringen bör skyndsamt ta initiativ för att åtgärda detta.

Språk- och samhällskunskapskrav för att få permanent uppehållstillstånd

Vi vill införa språk- och samhällskunskapskrav för att få ett permanent uppehållstillstånd. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en särskild utredare för att lämna förslag som innebär att det ska ställas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Utredaren skulle bland annat föreslå hur språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd ska utformas och kontrolleras och föreslå vilka undantag som ska kunna göras från kraven.

Utredningen presenterade i betänkandet *Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd* (SOU 2023:25) förslag på hur språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd ska utformas och kontrolleras samt förslag på vilka undantag som ska kunna göras från kraven. Utredningen har därefter remissbehandlats. Vi är positiva till utredningens förslag och vi anser att regeringen bör kunna gå vidare med förslagen och återkomma till riksdagen med en proposition.

Avveckla EBO

Ordningen med EBO infördes 1994 genom lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera. Syftet med reformen var bland annat att mottagandet skulle präglas av valfrihet och ökat eget ansvarstagande. EBO under asyltiden har sedan det infördes berörts i flera utredningar. I betänkandet *Sverige, framtiden och mångfalden* (SOU 1996:55), konstaterades att de negativa effekterna av det egna boendet översteg de positiva. För att komma tillrätta med de negativa konsekvenserna av eget boende föreslogs i betänkandet *Etablering i Sverige – möjligheter och ansvar för individ och samhälle* (SOU 2003:75) bland annat att den särskilda bostadsersättningen för dem som valde att bo i eget boende skulle tas bort. I enlighet med utredningens förslag begränsades därför ersättningen år 2005.

Vi socialdemokrater vill avveckla EBO och har under många år varit pådrivande för att denna boendeform för asylsökande ska avvecklas. Tidigare har detta inte varit

möjligt då motståndet i riksdagen varit för stort. I början av 2020 begränsade den socialdemokratiskt ledda regeringen möjligheten för asylsökande att bo i eget boende, så kallat EBO, i områden med socioekonomiska utmaningar. Ändringarna har dock hittills haft begränsad effekt. I september 2021 tillsattes också en utredning som bland annat har i uppdrag att föreslå hur en skyldighet för asylsökande att bo på så kallade mottagningscenter under den första tiden i Sverige kan utformas. Utredningen lämnade hösten 2022 sitt delbetänkande *En ny ordning för asylsökandes boende* (SOU 2022:64). Den 3 oktober 2024 beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag från delbetänkandet. Regeringen bedömer själv att förändringen endast kommer innebära att uppemot hälften av de asylsökande kommer att välja att bo på Migrationsverkets boenden. Vi menar att det förslaget inte är tillräckligt och det innebär heller ingen avveckling av EBO. Regeringen bör istället överväga förslag som innebär att i princip alla asylsökande ska bo på ett mottagningscenter under utredningstiden. Här bör exempelvis övervägas starkare ekonomiska incitament. Om det inte räcker bör man vara öppen för att lagstifta om obligatoriskt boende på Migrationsverkets asylcenter. Detta bör tillkännages regeringen.

Värna intentionerna med bosättningslagen

Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) som trädde i kraft den 1 mars 2016 innebär att kommunerna är skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning i kommunen. Riksrevisionen presenterade i december 2021 en granskning av bosättningslagen och gör den samlade bedömningen att intentionerna om ett snabbare och jämnare fördelat mottagande mellan kommuner samt en bättre etablering av nyanlända på arbetsmarknaden har uppnåtts. Vi står fortsatt upp för bosättningslagen, som fördelar mottagandet jämnt mellan kommunerna i landet, men är även öppna för att förändringar och förbättringar av lagen kan behöva göras över tid, så länge det bidrar till ett rättvist mottagande av nyanlända i hela Sverige.

Fler som har fått avlägsnandebeslut ska återvända

Förtroendet för migrationspolitiken och det svenska mottagandet är beroende av att de som får skydd i Sverige ska stanna och bli en del av samhället och de som får ett avslag ska lämna landet. Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen vidtog ett flertal åtgärder för att öka återvändandet av personer med avlägsnandebeslut. Polisen och Migrationsverket har fått i uppdrag att verkställa fler beslut om av- och utvisning och kapaciteten för förvar har mer än fördubblats sedan 2014. Ett återvändandemål antogs också av den socialdemokratiska regeringen som innebar att återvändandet skulle öka med 50 procent 2023 jämfört med år 2021. Den socialdemokratiska regeringen beslutade även att upprätta återvändandecenter för asylsökande som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd.

Sedan 2014 har cirka 100 000 personer som inte haft rätt att vistas i landet återvänt. Under 2021 låg Sverige över genomsnittet i EU och hade både fler till antalet och andelen återvändande än exempelvis Danmark. Vi behöver intensifiera arbetet med återvändande av dem som har ett avlägsnandebeslut. Detta är en förutsättning för att bevara legitimiteten i migrationspolitiken och för att stärka förutsättningarna för

integration för dem som får uppehållstillstånd i Sverige. En särskild utredare fick av S-regeringen i uppdrag att se över delar av regelverket kopplat till återvändande och föreslå åtgärder i syfte att stärka återvändandeverksamheten för den som har ett verkställbart beslut om avvisning eller utvisning. Utredaren fick bland annat i uppdrag att utreda om det ska införas en möjlighet att med hjälp av tvång testa en person för covid-19 och allmänfarliga eller samhällsfarliga sjukdomar för att kunna verkställa ett avlägsnandebeslut, ta ställning till om Polismyndigheten och Säkerhetspolisen behöver ytterligare befogenheter i arbetet med verkställighet, ta ställning till om preskriptionstiden för avlägsnandebeslut ska förlängas samt ta ställning till om Migrationsverket ska kunna lagra och söka på biometri i fler fall än i dag. Utredningen fick i augusti 2023 tilläggsdirektiv av regeringen om översyn av regelverket för inre utlänningskontroll, ändringar i preskriptionstid för avlägsnandebeslut och ökad användning av DNA-analyser m.m. Det är bra med ytterligare utredningsuppdrag, men det är otillfredsställande att tilläggsdirektiven nu försenar utredningen med upp till ett år och att den nu ska slutredovisas under hösten 2024. Riksdagen kommer nu först som tidigast att kunna behandla regeringsförslag på detta område under 2025.

Regeringen har under sina två första år försökt sätta bilden av att man har höjt ambitionsnivåerna inom migrationspolitiken. Detta har dock inte märkts av när det gäller målsättningarna för berörda myndigheters verksamheter. Regeringen har exempelvis valt att ta bort den tidigare regeringens uppsatta mål för återvändandeverksamheten. Därmed saknar berörda myndigheter tydliga mål att arbeta mot. Vi socialdemokrater anser att det bör finnas fler tydliga målsättningar för återvändandeverksamheten, i likhet med den förra regeringens mål om att öka återvändandet för dem som har fått avslagsbeslut med 50 procent under åren 2021–23. För insatser för ett effektivare mottagande och återvändandearbete ökar vi anslaget 1:1 Migrationsverket med 100 miljoner kronor för 2025.

Återvandringsbidrag

Regeringen aviserar i budgetpropositionen en stor satsning på ett kraftigt höjt återvandringsbidrag under 2026. Den exakta utformningen avser man att återkomma till under kommande år och man avsätter 105 miljoner kronor under 2025 till förberedelser för inrättande av en nationell samordnare och förberedelser inför införandet samt för informationsinsatser. Socialdemokraterna är för att det ska finnas ett återvandringsbidrag för den som invandrat till Sverige och önskar återvända till sitt ursprungsland. Vi är heller inte främmande för att bidraget framöver kan höjas för att underlätta återvandringen. Regeringens utredare har bedömt att större höjningar av dagens ekonomiska bidrag till återvandring bör ses som riskabla och därför undvikas. Bland annat pekas på möjliga risker för integrationen och för att målgruppen kan känna sig oönskad i Sverige. De få internationella erfarenheter som finns från höga återvandringsbidrag visar också att dessa inte är särskilt effektiva då de ofta når andra målgrupper än den avsedda. Sammanfattningsvis tycker vi att det är förvånande att regeringen lägger flera miljarder på att förmå människor som har rätt att bo i vårt land, att lämna landet, istället för att öka ansträngningarna för att personer som faktiskt inte har rätt att stanna i Sverige, ska lämna landet. Socialdemokraterna avvisar därför merparten av satsningen på återvandringsbidrag och minskar anslaget 1:3 Migrationspolitiska åtgärder med 100 miljoner kronor för år 2025.

Bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer

Ett väl fungerande återvändande är en förutsättning för en långsiktigt hållbar migrationspolitik. En förutsättning för ett effektivt återvändandearbete är att det etableras bättre samarbeten om återtagande med tredjeländer liksom att antalet förvaringsplatser ökar. Det är ett strukturellt arbete som kräver en rad olika insatser och som behöver fortsätta under kommande år. Det är bra att regeringen ger tilläggsdirektiv till utredningen, såsom möjligheter till förbättrade inre utlänningskontroller, mer effektivt användande av biometriska uppgifter, preskriptionstider och möjligheter att använda DNA-analyser i syfte att stärka återvändandeverksamheten. Att möjliggöra återvändande på ett rättssäkert sätt är bra och att i det sammanhanget reda ut gränserna för detta är inget vi motsätter oss.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att i viss utsträckning kunna villkora bistånd med vissa krav på att man tar emot sina egna medborgare. Men det är också viktigt att Sverige bedriver ett aktivt arbete i samarbete med de länder som ska återta sin medborgare. Vi välkomnar att det återvändandeaftal som tecknats med Irak gällande möjligheten att utvisa med tvång nu ger resultat. Att EU gemensamt kan agera i likhet med det tecknade avtalet under den förra socialdemokratiska regeringen, är bra och viktigt för ett fungerande återvändande för dem som saknar asylskäl.

Däremot saknar vi mer åtgärder på plats. Regeringens hållning att enbart fokusera på att straffa länder med bland annat minskat utvecklingsbistånd är kontraproduktiv. Vi behöver lära av de länder som har varit lyckosamma med åtgärder på plats i landet, som exempelvis Norge. De har ett system med sambandspersoner på plats som bidrar till att förbättra kommunikationen och öka förståelsen för den norska politiken. Det handlar om att vi ska kunna se ”båda sidor” – att vilja arbeta tillsammans med mottagarländerna och inte hota oss fram.

Ett ordnat mottagande av ukrainare på flykt undan Putins krig

Rysslands illegala invasion av Ukraina innebar den största flyktingkrisen sedan andra världskriget i Europa. Sverige tog tidigt fram en plan för kontrollerat mottagande och tillfälligt skydd samt lagstiftning för jämnare fördelning av mottagandet i hela landet. Trots över två års krig är det få bedömare som tror på ett omedelbart eldupphör under den närmaste tiden. Då kriget väntas fortsätta att pågå under lång tid, behöver EU och Sverige förbereda sig för att de ukrainska flyktingarna kommer att stanna här under en betydligt längre tid än vad som tidigare antagits. Det kommer i sin tur kräva en översyn av vilka anpassningar som behövs för att de ukrainska flyktingarnas vistelse och tillfälliga skydd i Sverige blir så bra som möjligt, både för flyktingarna och för det svenska samhället. Över två år har nu gått sedan masskyddsdirektivet aktiverades och flyktingarna från Ukraina började komma till Sverige efter att Ryssland inlett sin olagliga krigsföring i Ukraina. Det har under en längre tid varit uppenbart att de ukrainska flyktingarna måste ges förbättrad tillgång till utbildning, försörjning och stöd för att komma ut i arbete. Att regeringen först sommaren 2024 lämnar en proposition som syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar med tillfälligt skydd – de som vistas här enligt EU masskyddsdirektiv – är efterlängtad men senkommet. Vår bedömning är att dessa förslag hade kunnat lämnas tidigare om beredningen av dessa förslag hade prioriterats av regeringen. Då hade det varit möjligt att redan för ett år sedan erbjuda de ukrainska flyktingarna bättre etableringsinsatser, sjukvård och

tandvård. Vi behöver också förbereda oss för vad som kan hända därefter. Vår uppfattning är att de förslag som regeringen lagt under 2024 inte är tillräckliga för att lösa alla de behov som kan uppkomma för dem med tillfälligt uppehållstillstånd som vistas i Sverige under de närmaste åren. Regeringen behöver se över behoven ytterligare och göra fler förberedelser samt utreda konsekvenserna av olika scenarier. Det är viktigt att vi har ordning och reda i mottagandet och då bör det finnas goda planeringsförutsättningar för såväl myndigheter som kommuner och regioner. Därför bör regeringen göra en översyn av vilka åtgärder och stöd som kan komma att bli nödvändiga för att förbättra levnadsvillkoren och ge rimliga förutsättningar för ukrainska flyktingar i Sverige.

Ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser för kommuner och regioner med anledning av förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Vi har i beredningen av regeringens proposition *Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd* (2023/24:151) noterat att bland andra flera kommuner samt Sveriges Kommuner och Regioner har avstyrkt regeringens förslag när det gäller de bosättningsbaserade förmånerna, då de kan bidra till negativa ekonomiska konsekvenser för enskilda. När stöd från de statliga stödsystemen inte kan påräknas, är det också mycket troligt att det leder till ett ökat behov av ekonomiskt bistånd från kommunerna. Sveriges Kommuner och Regioner har i en skrivelse till regeringen (2024/00894) påtalat de ökade kostnader som regeringens förslag innebär för kommunerna och begär därför att den statliga ersättningen för insatser för vissa utlänningar ändras. Det är viktigt att regeringen tar på allvar den oro för ökade kostnader som kommer till uttryck i remissvaren och i SKR:s skrivelse och tillmötesgår kraven på kompensation.

Korta handläggningstiderna hos Migrationsverket

I BP2024 fick de flesta myndigheter ett generellt sparkrav vilket innebar att akuta neddragningar fick genomföras. För Migrationsverket innebar detta att 40 miljoner försvann. Personalneddragningarna har bland annat fått effekten att handläggningstiderna har förlängts kraftigt för olika typer av medborgarskapsärenden. Långa handläggningstider skapar stora problem för alla de enskilda individer som får vänta på beslut. Inför kommande år ökar regeringen anslagen till Migrationsverket. Men regeringens ryckiga politik skapar stora problem och ger inte myndigheten rimliga förutsättningar att klara sina uppgifter. Det gäller inte minst arbetet med att minska handläggningstiderna för bland annat medborgarskapsärenden som blivit alltför långa. Det är angeläget att regeringen nu fokuserar på att minska handläggningstiderna hos Migrationsverket.

Nej till återinförande av begreppet ”bristande vandel” i svensk migrationslagstiftning

Regeringen har meddelat att man avser att utreda förutsättningarna för att återinföra möjligheten att utvisa utlänningar från Sverige på grund av bristande vandel. Med bristande vandel avser man förhållanden såsom bristande regelefterlevnad, association med kriminell organisation, nätverk eller klan, prostitution, missbruk, deltagande i våldsbejakande eller extremistiska organisationer eller miljöer som hotar grundläggande svenska värden eller om det i övrigt föreligger otvetydigt konstaterade anmärkningar i fråga om levnadssättet. Begreppet bristande vandel fasades ut ur utlänningslagen 1989 med motiveringarna att de inte längre användes i den praktiska tillämpningen och att begreppet ansågs obsolet. Vi anser, mer än 30 år senare, att begreppet fortsatt bör anses som förlegat och inte längre bör tillämpas i modern rättstillämpning. En stram migrationslagstiftning gynnas inte av inslag som är tveksamma ur rättssäkerhets-synpunkt och som bygger på skiftande moraluppfattningar om vad som ska anses lämpligt eller olämpligt.

När människor tvingas, luras eller hotas i syfte att utnyttjas på olika sätt, till exempel för sexuella ändamål, innebär det en grov kränkning av de mänskliga rättigheterna. Det var därför som sexköpslagen infördes, och den har varit framgångsrik mot bland annat sextrafficking. Trots det hamnar varje år ett antal traffickingoffer i Sverige för att ”säljas för sexuella ändamål”. Vi motsätter oss att prostituerade brottsutsatta likställs med brottslingar såsom gängkriminella. Vi står upp för rättsstatens principer och kvinnors rättigheter.

Vi avvisar därför sådana förslag som har sin grund i tveksamma moraliska värderingar om levnadssätt eller regelefterlevnad. I utlänningslagen och i andra lagar som rör migration bör det vara tydligt att det är brottsliga handlingar som kan leda till att man inte beviljas uppehållstillstånd eller kan utvisas ur landet. Regeringen har hittills inte lagt något utredningsförslag, men vi utgår från att ett sådant förslag fortfarande kan bli aktuellt på det migrationspolitiska området.

Utökad informationsutbyte mellan myndigheter

Den tidigare socialdemokratiska regeringen arbetade aktivt med åtgärder för att motarbeta skuggsamhället och för att återvändandet av personer som inte fått sin asylansökan beviljad ska öka. Fler än 94 000 före detta asylsökande lämnade landet under åren 2014–2022 och Sveriges andel återvändanden låg efter genomförda åtgärder över genomsnittet i EU. År 2022 hade dessutom kapaciteten för förvar fördubblats sedan 2016. Den socialdemokratiska regeringen arbetade vidare aktivt för att ursprungs-länder ska ta emot sina medborgare och för ett mer effektivt återvändande. I arbetet för att få till stånd avtal och överenskommelser utesluts varken att handel, visering eller bistånd används som verktyg. Polismyndigheten har fått utökade möjligheter att utföra arbetsplatskontroller och fler verktyg att använda vid inre utlänningskontroll, såsom ansiktsgenkänning och fingeravtryck för identifiering.

Statliga och kommunala myndigheter samt de som jämföras med myndigheter enligt offentlighets- och sekretesslagen bör ges förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag. Det finns ett omotiverat glapp mellan de undersökta statliga myndigheternas uppdrag och de rättsliga förutsättningarna för att genomföra det. Förslag om möjligheter att utöka informationsutbytet presenterades i

departementsskrivelsen *Utökat informationsutbyte* (Ds 2022:13). Vi socialdemokrater anser att informationsutbytet bör öka och att förslagen i departementsskrivelsen i allt väsentligt bör kunna genomföras.

Nej till angiverilagar i välfärden

I augusti 2023 beslutade regeringen om att ge *Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet* tilläggsdirektiv, enligt vilka utredningen ska utreda en utvidgad informationsplikt i ärenden gällande återvändande. I direktivet anges att ”det befintliga uppdraget ska därför ändras på så sätt att utredaren, utan att på förhand utesluta några verksamheter från informationsplikten, ska bedöma hur regleringen ska utformas och vilka situationer som ska undantas”. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 29 november 2024.

Socialdemokraterna är motståndare till ett angiverisamhälle där lärare och vårdpersonal tvingas lägga tid på angiveri istället för på sina jobb. Vi är därför också emot att införa en plikt för anställda i staten och i kommuners och regioners verksamheter att anmäla om en person vistas i Sverige utan tillstånd. En sådan lag riskerar dessutom att förstärka den mycket ansträngda personalsituationen när anställda söker sig till andra yrken på grund av att man inte vill ägna sig åt angiveri på arbetsplatsen.

Vi socialdemokrater avvisar därför de planer som kommer till uttryck i regeringens direktiv till *Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet*. Vi anser att välfärdens anställda – inom sjukvården och utbildningsväsendet – ska undantas från informationsplikten.

Stoppa fusket och inför ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott

Våra gemensamma skattemedel ska gå till människor som har rätt till ekonomisk trygghet och till att stärka vår gemensamma välfärd – inte till den organiserade brottsligheten.

I regeringsställning genomförde vi socialdemokrater ett antal åtgärder för att komma åt fusk och förebygga välfärdsbrott. Bland annat skärptes bidragsbrottslagen, Försäkringskassan gavs uppdrag att öka kontrollen samt inte minst inleddes arbetet med inrättandet av den nya Utbetalningsmyndigheten, en myndighet som ska säkerställa utbetalningar från våra välfärdssystem. Utbetalningsmyndigheten inledde sin verksamhet den 1 januari 2024. Förra regeringen tillsatte även en bidragsbrottsutredning med uppgift att bland annat analysera hur förmågan att förebygga och bekämpa bidragsbrott kan stärkas. Utredningen lämnade sitt betänkande *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystem* (SOU 2023:52) den 6 september 2023. Utredningen har därefter remissbehandlats. Socialdemokraterna ser positivt på utredningens förslag som bland annat innebär ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott för Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Det är angeläget att regeringen utan dröjsmål bereder dessa förslag och återkommer till riksdagen med en proposition. Det är angeläget för att säkerställa att de människor som har rätt till stöd från trygghetssystemen får det, men inte de som försöker sko sig på andra.

Anders Ygeman (S)

Ola Möller (S)

Åsa Eriksson (S)

Arber Gashi (S)

Sanne Lennström (S)

Jessica Rodén (S)